

Asiantuntijalausunto hallintovaliokunnalle

Asia: HE 135/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Peliklinikan kokonaisuuden (ml. Peluuri ja Tiltti) palveluissa kohdataan vuosittain tuhansia ongelmallisesti pelaavia ja heidän läheisiään. Palveluihin kertyy kattavasti ajantasaista tietoa pelihaittakentästä ja sen muutoksista. Peliklinikan palvelukokonaisuudessa nähdään, millaisia konkreettisia vaikutuksia rahapelaamista koskevilla päätöksillä on ongelmallisesti pelaavien ja heidän läheistensä arkeen, talouteen ja hyvinvointiin.

Esityksen tavoitteet ja valitut toimenpiteet

Esityksen tavoitteena on rahapelaamisesta aiheutuvien haittojen ehkäisyn ja vähentämisen edelleen tehostaminen sekä Veikkaus Oy:n toimintaedellytysten tukeminen yksinoikeusjärjestelmän vahvistamiseksi. Valittujen toimenpiteiden perusteella vaikuttaisi, että Veikkaus Oy:n toimintaedellytysten tukeminen ja yksinoikeusjärjestelmän vahvistaminen on asetettu tavoitteena pelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen edelle.

Peluuri näkee esityksessä pelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kannalta positiivisia uudistuksia, mutta myös merkittäviä puutteita ja tarpeita täsmennyksille. Osittain tarvittavia täsmennyksiä voidaan toteuttaa sisäministeriön asetusten puitteissa.

Tehokas rahapelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen vaativat samanaikaisia toisiaan tukevia toimia. Osa näistä on toteutettavissa arpajaislain puitteissa, mutta monilta osin tarvitaan arpajaislakia laajempia toimenpiteitä. Käynnissä olevat prosessit kuten rahapelipoliittisen ohjelman valmistelu, päihde- ja riippuvuusstrategian toimeenpano sekä mahdollinen päätös Veikkaus Oy:n tuottojen korvamerkinnän purkamisesta ovat tämän osalta merkittävässä roolissa. Näiden lisäksi Suomessa tarvitaan parannuksia tuki- ja hoitopalveluiden saatavuuteen.

Pakollinen tunnistautuminen mahdollistaa pelinhallintavälineet sekä pelaajadatan keräämisen

Pakollinen tunnistautuminen vahvistaa pelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä vain sillä edellytyksellä, että käyttöön otetaan tehokkaat pelirajoitukset (esim. nykyistä merkittävästi alhaisemmat tappiorajat) ja pelaamisen hallinnan työkalut, eikä kertynyttä pelaajadataa käytetä myynninedistämistarkoitukseen. Kaiken pelaamisen muuttaminen

tunnistautuneeksi luo uusia mahdollisuuksia ja tarpeita pelinhallintavälineille ja niitä tulee arvioida uudestaan laajasti rahapelihaittojen asiantuntijoita (ml. kokemusasiantuntijat) kuullen. Veikkaus Oy:n mahdollisuutta datan perusteella puuttua riski- ja ongelmapelaamiseen Peluuri pitää tarpeellisena lisänä pelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kokonaisuuteen.

Pakollinen tunnistautuminen ja ehdotettu arpajaislain muutos tiedon luovuttamisesta mahdollistavat pelaajadatan nykyistä laajemman tutkimuksellisen käytön. Tämä on tärkeää sekä rahapelitutkimukselle että tietoon perustuvalla päätöksenteolla. Keskeistä on, että tätä tietoa myös aidosti hyödynnetään päätöksenteossa.

Koska kattava pakollinen tunnistautuminen laajentaa Veikkauksen käytössä olevaa asiakasdataa, tulisi varmistaa asiakasdatan käyttöä koskevat periaatteet ja rajoitukset esimerkiksi pelaajadatan perusteella kohdennetun markkinoinnin suhteen. Tätä tehtävää ei voi jättää ainoastaan Veikkauksen vastuulle ja valvottavaksi. Tämä tulee huomioida myös suhteessa mahdollisen tulevan tytäryhtiön toimintaan.

Mainonta ja markkinointi sekä pelaajien informointi

Peluuri ja Peliklinikka pitävät rahapelien markkinointiin suunniteltuja tarkennuksia ja täydennyksiä tarpeellisina ja kannatettavina. On hyvä, että lain tasolla säädetään osalle peleistä täydellinen markkinointikielto (ml. pelikohdeinformaatio). Vedonlyönti- ja totopelit ovat kuitenkin jäämässä kanavointiperusteisesti tiukemman sääntelyn ulkopuolelle. Markkinoinnilla rahapelikysynnän ohjaaminen arpajaislain nojalla harjoitettavaan rahapelitoimintaan on selkeässä ristiriidassa rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kanssa. Merkittävänä riskinä on, että kanavoinnin sijaan ainoastaan lisätään rahapelien pelaamista sekä Veikkauksen että monopolin ulkopuolisten toimijoiden peleissä. Erityisen haitallista tämä on, kun kyseessä on korkean riskin pelit, kuten vedonlyönti.

Korkean riskin rahapeliautomaatit jäävät arkisiin ympäristöihin

Pelihaittojen ehkäisyn näkökulmasta raha-automaattien hajasijoittelun säilyminen on lakiesityksen merkittävin puute. Rahapelaamisen tarjonnan sääntely on tehokkain keino hallita pelihaittoja. Pelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen näkökulmasta ei ole perusteltua pitää korkean haittariskin raha-automaattipelejä näkyvillä ja helposti saatavilla ihmisille välttämättömissä arkisissa ympäristöissä. Raha-automaattien hajasijoittelusta on syytä luopua.

Esitysluonnoksen mukaan *raha-automaattien sijoittelu tulee suunnitella siten, että pelaamisesta aiheutuvat taloudelliset, sosiaaliset ja terveydelliset haitat olisivat mahdollisimman vähäisiä. Sijoittelussa ja käytettävänä pitämisessä on otettava erityisesti huomioon rahapelaamisen haitat alaikäisille ja haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille.* Nämä eivät toteudu nykyisessä hajasijoittelumallissa. Automaattien enimmäismäärästä säädellään sisäministeriön asetuksella, joten teknisesti myös nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa hajasijoittelusta luopumisen tai saatavuuden merkittävän vähentämisen.

Jos hajasijoitteluun ei tässä yhteydessä puututa, tulee tunnistautumisen tuottaman datan avulla arvioida tunnistautumisen vaikutuksia pelihaittoihin sekä hajasijoitettujen automaattien aiheuttamia haittoja. Tämän tiedon perusteella rahapeliautomaattien hajasijoittelua tulee uudelleenarvioida mahdollisimman pian.

Maksuliikenne-estot

Monopolin ulkopuolisten toimijoiden pelit ovat merkittävässä roolissa ongelmallisesti pelaavilla. Nykyisellään ei ole riittävästi keinoja puuttua näiden yhtiöiden toimintaan. Maksuliikenne-estojen vaikutuksista pelihaittojen ehkäisyyn tai ongelmallisesti pelaavien suojelemaan ei kuitenkaan ole kovin vahvaa näyttöä, eikä niitä voi pitää kovin tehokkaina. Keskeisenä haasteena on niiden helppo kierrettävyys. Peluurin näkemyksen mukaan esitetty ratkaisu maksuliikenne-estoista ei tuo pelihaittojen näkökulmasta riittäviä keinoja puuttua monopolin ulkopuolisten toimijoiden tarjontaan. Toisaalta Peluuri ei katso niiden olevan ristiriidassa pelihaittojen ehkäisyn kanssa, toisin kuin esimerkiksi mainonnan ja markkinoinnin käyttö kanavoitintarkoituksessa.

Tarve rahapelijärjestelmän kokonaisuudistukselle säilyä

Useat rahapelihaittojen parissa toimivat asiantuntijatahot ovat korostaneet tarvetta kansalliselle rahapelipoliittiselle ohjelmalle ja omistajaohjauksen rakenteiden uudistamiselle. Periaatepäätöksellä tulisi asettaa selkeät kansalliset tavoitteet rahapelien tarjonnalle ja valvonnalle, rahapelihaittojen ehkäisylle ja vähentämiselle, hoidolle ja tutkimukselle sekä peliyhtiön tuotolle. Rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kannalta olisi olennaista arvioida kriittisesti pelitoiminnan tuottotavoitteita. Tutkimuksen perusteella tiedetään, että noin neljännes rahapelien tuotosta tulee ongelmallisesti pelaavilta. Jos tämän joukon pelaamista on tarkoitus aidosti vähentää, on myös hyväksyttävä, että tuotot sen myötä tippuvat.

Nykyinen tuotonjako sisältää tuottojen keräämisen ja pelihaittojen ehkäisyn välisen ilmeisen ristiriidan, joka heikentää mahdollisuuksia toteuttaa pelihaittoja ehkäiseviä ja vähentäviä vaikuttavia toimenpiteitä. Eturistiriitaa kuvastaa hyvin se, että merkittävä osa hankkeen kuultavana olleista tahoista saavat tavalla tai toisella rahoituksensa Veikkaus Oy:n tuotoista. Veikkaus Oy:n omistajaohjauksen rakenteissa, kuten hallintoneuvostossa ja rahapeliasioiden neuvottelukunnassa Veikkauksen Oy:n edunsaajilla on merkittävä edustus. Rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen näkökulmasta tämä on ongelmallista ja on johtanut tilanteeseen, jossa kerta toisensa jälkeen rahapelituotot on asetettu ongelmallisesti pelaavien ja heidän läheistensä hyvinvoinnin edelle.

Helsingissä 15.11.2021

Inka Silvennoinen

Yksikön päällikkö, Peluuri